

Prdplata van Šibenika
— na tromjeseč 3 K.
— na pol godina 6 K.

Prdplata u Šibeniku
sa donosanjem lista u kuću
jednaka je kao i van Šibenika.

Poljedni broj stoji u para.

HRVATSKA RIEČ

IZLAZI SVAKE SUBOTE U ZADRU

Prdplata i pisma šalju se
Uredništvu. Nefrankirana se
pisma ne primaju. Rukopisi
se ne vraćaju. Oglasi, pri-
ročena pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

Nova vlada u Banovini.

Kralj je rješenjem od 25. srpnja imenovao gosp. Dra Vladimira Nikolića, bivšeg velikog župana, predstojnikom odjela za unutarnje poslove; gosp. Milana Rojca, odvjetnika, predstojnikom odjela za bogoslovlje i nastavu; gosp. Dra Aleksandra Badaja, odvjetnika, predstojnikom odjela za pravosuđe. Tim je napokon banu Pejačeviću postavljena uz bok nova vlada, koju je prodlžila udružena oporba. Odnosno udružena oporba postaje imenovanjem vlade, po njoj predložene, parlamentarnom grupom, koja će tu vladu podpirati, ili drugim rječima vladinom strankom.

Kako čitamo po banovinskim novinama, ovo imenovanje je izazvalo veliko oduševljenje u pučanstvu, a mnoge novine su također pune slasvospjeva i ljudima koji tu vladu sačinjavaju i udruženoj oporbi, koja ih je predložila, jer da je to prva narodna vlada u Banovini itd.

Mi ovo oduševljenje shvaćamo i donekle ga dielimo, ali opet niti želimo niti hoćemo da dogodjaje precejnjemo, da paće bi, koliko možemo, preporučili da se više razmišlja, radi i čeka.

Ovo nije prva narodna vlada, jer se takovom zvala i ona bana Mažuranića, bana „pučanina“. Dapače, kad bi htjeli pripodobljati, ima mnogo toga posve jednakoga, što se odnosi na ove dvije vlade i u pogledu postanka, i u pogledu ciljeva.

Mažuranićeva vlada došla je na kormilo poslje duge borbe proti Rauchu. Imenovanje Mažuranićevu isto tako je zapinjalo kao i ovo; paće u tomu zapinjaju krivile su se intrige Rauchovštine, kao u današnjemu Kluenovštine. I onda su za preostojnike bili imenovani narodni ljudi kao i sada. I onda je cilj vlade bio da se narod podigne ekonomski, politički i kulturno, da se nutnji život naroda reformira prema realnim potrebam njegovim. I onda se htjelo urediti naše odnose prema Ugarskoj u smislu dogodjajnog prijateljstva. U jednu rječ, ljudi opozitnije, poslje duge borbe, došli su na vladu željom i namjerom da pomognu narodu i domovini.

Te želje i te namjere tako su bile ukorenjene u narodu i narod je o tadašnjim vladinim ljudima tako bio uvjeren, da isto žele i hoće što i on, da je ondašnje oduševljenje i vjera u bolju budućnost za stalno nadmašivala i današnju vjeru.

Pa ipak, čim je ondašnja vlada bana Mažuranića htjela da provadja svoje odluke naišla je na odpor svih mogućih faktora u Pesti, tako da je morala popustiti u svim državno-pravnim pitanjima sve dok to nije napokon dodjalo i istom banu Mažuraniću, poznatom inače državniku kroz konservativnom i bez velike energije. Mažuranić je napokon odstupio, a ono oduševljenje naroda bilo je već davno zamrlo.

A tako se je moralo dogodjati, jer i ako su naši ljudi stogod htjeli, opet nisu mogli postići s jednostavnog razloga što im to nije dopustao zakon, nagodba.

Po njoj, kako je govorio Makance: „svaki predlog hrvatske vlade dolaziti će u preces ugarskoga ministarskoga vieća, od kojega će zavistiti potvrda kraljeva, a nijedan vas nije tako naivan da bi mislio, da će kralj potvrditi ikoji predlog hrvatske vlade proti volji ugarskoga ministarstva. Ne varajmo sami sebe, ništa nije promijenjeno, ban ostaje službenik ugarskoga ministra predsjednika i preko hrvatskoga ministra utičat će u nasu autonomiju sve dotle, dok taj državno-pravni temelj potraje.“

Evo ovako je za vladu bana Mažuranića govorio Makance, a isto bi se moglo reći i za današnju vladu bana Pejačevića, jer napokon još i danas postoje isti odnosi normirani paragrafima nagodbe.

Mi se dakle niti smijemo niti možemo varati, a varati bi smo se, kad bi od vlade očekivali bog zna što, jer dok je ona vezana nagodbenim zakonom, ona ne može skoro ništa što Magjari ne bi htjeli dopustiti.

Ne kažemo mi ovo, jer bi htjeli omalovažiti novu vladu, ne, mi ovo kažemo jer hoćemo da priznamo teški položaj hrvatske vlade, jer hoćemo da naša javnost zna na čemu je; što, naime, može od vlade očekivati po postojećim zakonima.

Da se od nove vlade ne može očekivati promjena naših državnih pravnih odnosa, to je više nego očito. Ali od nove vlade može se očekivati i zahtijevati uredna nutnja uprava u svim granam hrvatske autonomije, može se zahtijevati poštovanje slobode, može se očekivati poštovanje volje naroda i njegovoga sabora.

Ne leži u vladi snaga naroda nego u narodnoj volji, koja se namiče svim vlastodržcima. Ako nova vlada bude htjela primati namicanje sa strane naroda, ako ona bude htjela izvršivati što narod preko svog sabora hoće, ako ona sa narodom voljom bude sporazumna, ako sa narodom bude jedno htjela, ona će biti tek ta narodna i zaslužiti će svaku hvalu i priznanje.

Nova vlada u Hrvatskoj svemu ovome će se odazvati ako u istinu bude htjela ostati onim što jest, provizornom vladom poduprtom od provizornog sabora.

Novi sabor i nova vlada su samo privremeno tu i treba da ustupe mjesto drugom saboru i drugoj vladi.

Njihov je zadatki stvoriti slobodne uredbe u Banovini, dati narodu ustavne slobode, da može sam svojom voljom izabirati sabsorske poslanike, preko kojih će onda u svako doba moći da udesi svoj položaj kako mu bude najbolje stalo.

Bez izravnog, obćeg, jednakog prava glasa nema ni ustavne slobode ni ustavne vlade. Čistoća izbora pa makar bila i zakonom zajamčena nije nego obsjena.

Narodna vlada je ona koja niti želi niti hoće da obsjenjiva, a mi želimo da takova bude novo imenovana.

Odluka ministra predsjednika Becka i pitanje tiskarne u Šibeniku.

Ministar predsjednik Beck upravo je pojednim ministrima znamenit dopis, uprav odluku, kojom on nastoji odstraniti velika zla, koja vladaju u političkoj upravi. U odluci se ta zla otvoreno spominju i pokaziva se put kako da ih se odstrani, biva, da se uredovni organizam prilagodi potrebam života.

Čim su veći zahtjevi, kaže ministar, koji se postavljaju na vlasti i urede, čim su veći želje koje se upravljaju na javno organe, tim je nužnije predusretljivo i blagovoljno postupanje, jer samo na taj način može činovnik da dobije pouzdanje puka.“

Nikada ne smije upravni činovnik zaboraviti, da on u pravnoj državi svoje zadatke mora vršiti štjuću javna osobna prava, nikad *nesmije ga odovratiti od pravca prava obzirni na narodnost, vjeroispovjest i druge lične svojine stranaka*. Jer će samo onda činovnik znati vršiti svoje dužnosti, ako bude znao u narodu probuditi osvjedočenje, da je podpuno nepristran i nepokolebivo pravedan. Glavni vrjet za postignuće ove svrhe jest, da činovnik u jarnosti, a još u povećanoj mjeri u doba političkih prenapetosti, pokaže prikladnu, izvršivaju njegovih prava dolikućuću susteržljivost. U svakom slučaju *on mora da izbjegava utisak agitatornog ili demonstrativnog djelovanja u političkim i socijalnim dnevnicim i spornim pitanjima*.“

„Moderni razvitak i sve to veći državni utjecaj na ekonomičnom polju povećali su rad ureada. S tih razloga i u interesu unapredjivanja posala stranaka kao i javne službe, treba shvatiti i vršiti zadatke uredovnog djelovanja na način, koji olakučuje razplet posala tim, da se pravo, stvarno rješenje uvijek stavlja nad formalno.“

„Činovnik ne smije zaboraviti, da on bitno doprinosi jednostavnosti vodjenja posala i da je za praktično djelo njegove odluke glavno, ako nastoji, da se izravnim obćenjem sa strankom

uputi i *nađe jezgrov stvari, a ukloni se spoljnostima*. Na polju zakona stojeć, treba on, uvijek i svnkud gdje mu zakon dopušta, da *nastoji odstraniti sve zapreke slobodnom djelovanju privrednog pučanstva*. Ovo je od velike važnosti osobito u rješavanju gospodarstvenih pitanja, gdje otezanje može da strankam nanese velika šteta.“

„Ni teška pitanja ne postaju ta, ako se njihovo rješenje odgadjaju.“

Ovako ministar predsjednik, a jedan „koji je na čelu austrijske uprave“ piše u bečkoj „Pressi“ članak, tumačeći odluku ministarstvu. Ovaj člankopisac, koji po svom položaju pozna veoma dobro političku upravu u Austriji, krivi radi neurednosti te uprave, najviše političku vladu prve polbe t. j. e. k. Poglararstva. „Ako se dobro promotre neurednosti, koje su se pokazale u političkoj austrijskoj upravi, to će se viditi, da su koren toga zla u tome, što u krugu političkih činovnika nema osvjedočenja, da političke vlasti nisu zvane, da strankam stvaraju bezmislenih nepriklia, nego da moraju unapredjivati razvoj gospodarstvenog života.“

Ovu svrhu ne može se naravno postići, ako se molbe, predstave i t. d. stranaka u obće ne rješavaju ili ako se rješe samo formalno. Ako tkogod hoće koje industrijalno ili obrtno poduzeće da podigne, nije mu služeno, ako on nakon godine dana dobije svoje pravo kod vrhovnog sudište.“

I odluka ministra i tumačenje visokog upravnog činovnika, kao da su napisane za naše prilike u Šibeniku. Mi imademo ovdje Poglavara koji se nije drzao niti se zna držati pravih ciljeva pravedne i napredne političke uprave. To je on najočitije dokazao u pitanju tiskarne u Šibeniku. Naši čitaoci sjećat će se još svega onoga, što smo mi o tome pitanju izneli, i čim smo na temelju samih činjenica uzpostavili, kako je Hrvatina šibenskim učinjena zlogolna nepravica, kad im je onako naprosto bila odbacena molba. Odluka, kojom bi ta molba odbivena, naslanja se samo na netemeljite razloge, naslanja se na neosnovane informacije poglavara, koji se je u celom ovom pitanju izkazao upravo skroz opriečan s onim, što sada iziće i preporučuje austrijski ministar predsjednik, izkazao se je, da nije ni znao ni htio ikada prosuditi pitanja ovake vrsti onom nepristranošću, onim razpoloženjem, koje mora ići za tim, da odstrani sve zapreke slobodnom djelovanju privrednih činbenika. On je volio goniti tako daleko u svojoj opriečnosti i u svome nerazpoloženju prama Hrvatima u Šibeniku, da je i isto namjestništvo nasukao, padaštievši mu samo neistinite podatke u predmetu. A od namjestništva je bilo pokudno i zlo, što je svoje negativno rješenje dalo, a da nije ni najmanje uvazilo protupodatke stranke, koji su se temeljili na samim evidentnim činjenicama, i što nije barem odaslalo svojeg pouzdanika, da se lično o svim okolnostima uvjeri.

No i bez svega toga obrtna je vlast mogla odmah uvidjeti gdje je istina, kad je vidjela, da je usljed njezina postupka bilo već onemogućeno u Šibeniku tiskanje dvaju listova, i da je tim u tom pogledu nastalo stanje, koje se protivi izričitim propisima obrtnog zakona. Ovakovim postupkom naša obrtna vlast stavila se je u očitu suprotnost sa celim sadržajem odluke ministra predsjednika, koja i ako je tek sada izdata, obstojala je i od prije u samom dulu zakona i u potrebi „da se zadatci uredovnog djelovanja vlasti shvate na način, koji olakučuje razplet posala tim, da se pravo, stvarno rješenje uvijek stavlja nad formalno“. S ne-shvaćanja svega toga i s očite pristranosti poglavara zainteresovani Hrvati šibenski doživjeli su nešto, što bi se danas tek u Rusiji moglo pojmiti; oni imadu svoj tiskarski veliki stroj, ali taj već četiri mjeseca bezposlen čami u mraku; oni imadu ovo svoje glasilo, ali ono mora da seli iz Šibenika, da se tiska u drugome mjestu i to jedan put na sedmicu mjesto dva, oni imadu svoje radnike, ali ih moraju bez

posla odpuštiti, oni imadu svoj već upućen posao, ali ga moraju pretrgnuti i tako pretrpjeti i ogromne materijalne štete.

Čovjek ne bi vjerovao, da je sve ovako, da jedna vlast zna toliko zabradziti i raditi ovako prkosno proti interesima stranaka. Pravo dakle veli onaj, koji u „Pressi“ tumači odluku ministra Becka, kad kaže: „ako se dobro promotre neurednosti, koje su se pokazale u političkoj austrijskoj upravi, to će vidjeti, da su koren toga zla u tome, što u krugu političkih činovnika nema osvjedočenja, da političke vlasti nisu zvane, da strankama stvaraju bezmislenih nepriklia, nego da moraju unapredjivati razvoj gospodarstvenog života.“

U ovom našem pitanju doživjesmo od te političke vlasti upravo sve protivno, a to je značilo da se nije znala naći na svom mjestu, da je nasuprot uradila onako, kako da „u ovom pitanju obrtnog poduzeća stranka nakon godine dana dobije svoje pravo kod vrhovnog sudišta“.

No, pošto danas imamo izdatu odluku jednog ministra predsjednika, koja ide za tim, da se unapred ostjete poteškoće i bezmislene nepriklie strankama u pitanjima obrtne industrijalne i u obće gospodarstvene naravi, to držimo da će se namjere naše obrtne vlasti ovog puta izjaloviti, da Hrvatina šibenskim ne će bit potreba ići do vrhovnog sudište, već da će im ministarstvo, koje je preko svoj predsjednika onako jasno za pravo i pravicu progovorilo, i kojemu su se utekli, pravo priznati i pravicu učiniti.

Ovoliko o samoj stvari a o postupanju gosp. Madiraze koje je u istinu bilo iz političkog stranačkih razloga nedostojno ne samo jednog poglavara nego i u obće čovjeka, o njegovom postupanju, koje je bilo posve pristrano, osvetljivo, o načinu njegova djelovanja u ovom pitanju, koje je bilo zlobno, neiskreno, lažno, ne ćemo za sada ni reći.

Čujemo da njeka gospoda hoće da u ovom pitanju iziđu osobni momenat, ali neka ta gospoda znadu da mi hotimice u ovom pitanju nismo htjeli u osobnosti ticati prem bi mogli i prem imademo dosta gradiva za to. Neka ta gospoda gledaju dakle da ne miešaju osobnosti gdje ga ne ulazi nego pravo i pravica?

Kako da se predusretne ribanje dinamitom u Šibenskom okružju.

Neoboriva je istina, da je pomorsko okružje Šibensko, jedno od najbogatijih na celom Jadranu, ali je u isto doba žalostna činjenica, da se nigdje nerabi toliko paklenih sredstava za čovjek riba, kao u sponemotom okružju. Sve što je zator mogao da upotrebi iz živinskog, bilinskog i rudarskog carstva, sve je upotrebio, te bi čovjek rekao, da naš ribar pozna bolje prirodne riblje otrove a osobito kemijske, od kojeg profesora.

Nema urvale, nema grebena ukraj mora, ili braka na sinjoj pučini, s kojega, ili povrh koga ne bi se bilo upotrebilo ovo, ili ono sredstvo, koje je na zator našeg ribarstva. Glavnu ulogu igra nesretna dinamita i o njoj hoćemo da govorimo.

Svaki onaj, koji ima oči da vidi, i koji nije zaboravio bogatstvo raznovrstne ribe na našoj ribarnici nazad 10—12 godina, uvjeriti će se, da mi danas nemamo u našem moru, ili bolje, da se u njemu ne hvata niti polovica ribe, koja se je hvatala prije. Ako je ovako u roku od samih 10 godina, a što će tek biti do 15—20—30 i 50? Bude li sledio današnji proces zatora riba ovako napred u 50 godina naše nekad bogato i glasovito more radi svojih stanovnika koristnih po čovjeka, sasma će opustiti. — Kao što filoksera sledi svoj proces do izkorenuća naših domaćih loza, tako nesretna dinamita, koja igra glavnu zalostnu ulogu u propadanju našeg ribarstva, odnosno ribarskog obrta, uvukla se je i udomila u kuće ribara i neribara, da svakog pravog i iskrenog prijatelja narodnog dobra, spadajući bojazan za ekonomsku budućnost našeg siromašnog ribara u obće.

Kad filoksera sve uništi, a osobito krševite naše otroke u obće, a Kornarske na pose, što će ostati za prehranu? Je li zar more? A, ne, doisto ne, jer smo mi prama njemu neharu kao zločeste mačuhe, koji

trgamo i čupamo dragocjene morske stanovnike, ko mačeha vilinsku kosu svoje dobre i pitome pastorkice. — Vremena su postala odveć ozbiljna, a da se može i samo za čas ostaviti nerješeno pitanje uporabe dinamita za ribanje u Šibenskom pomorskom okrugu. Velimo, da su vremena odveć ozbiljna i to sa dva razloga. Prvi je taj, što je pogublje, da nam se cio kotar ne napuni dinamitom, a drugi, što ova služi ne za drugo, već samo kako danas stoji stvar, izključivo za zator riba i ribarstva. Hoće li uporaba dinamita ostati i na dalje, kao samo sredstvo za zator ribarstva, nama nije stalo upitivati. Nama je samo do toga, da prama smislu i namjeri našeg članka svratimo pozornost pozvanih faktora na činjenicu, da je odveć žalostno, da je dinamita u rukama ribaru i neribaru u Šibenskom pomorskom okrugu kruh svagdanji, i kako treba tražiti i naći način, da se to u budućne ne sgdja.

Poslo smo uvijek pripravnici s dokazima potvrditi, ono što velimo, ovo ih.

Svaki koji je samo za jedan dan ubio u dokolici vrijeme na vodopadu rijeke Krke, biti će duo, pa i u sred crne zime, da se tu puca po cio dan, ko da i u svatima. Stup vođe se nadigne i pase, a riba izvnutim trbuhom pobli morsku površinu.

Ovo se sgdja velimo danonice. Pitajte vi, tko su oni zlikovci? A da, nitko im za ime nezna, dapače ih i ne poznaju i vele, da ih nisu nigda, ni čuli ni vidjeli.

Hajmo dalje put Skradina. Tu se pod nosom svih vlasti pozvati da štite ribarstvo puca danonice. A što da rečemo o Prukljanu? Dinamita je kruh svagdanji. Koliko se put dinamita upotrebljava u Šibenskom zaljevu od Zatonu, do Mandaline budi nam ovo dokazom. Dne 25 srpnja t. g. putovali smo parobrodicom iz Šibenika put Zatonu. U Šibenskoj luci nalazila su se sva tri odjela ratne mornarice. Jedno 150 m. daleko od ratne ladje „Zenta“ pukla je dinamita uprav pred nosom putnika. Gledali smo kako oni zlikovci skaču u more i kupe ubijenu ribu. Pitali smo kapetana, imali dalekozor, da li bi se ovi zlikovci mogli bar prepoznati, ali bilo je zaludno. Parobrodci Negrieva društva ne drže ovakvih novosti, bio nam je odgovor. Ne prevalimo ni 1 km. puta, kad opet „bum“, a drugi zlikovci u more na glavu ko cipoli. Na našem povratku prijateljstvo vlasti stvar, a dobismo odgovor, da se ne čudimo ništa tome, jer na žalost, da je riba ubijena dinamitom ono jutro plivala i izpod lučkog ureda u obalu. Koliko dakle ribe ove same dvie dinamite ubile niese, kad su se ostanci čak vukli po luci cielu noć?

Prostajmo se časom do na željenicu i to do mjesta zvana „Dobriča“ i propitajmo čuvare; dali tu bacaju dinamita. On će nam odgovoriti da bacaju i do pet i do deset puta na dan preko ljeta. Pitajte nam imena zlikovaca, a on ih ne pozna, dapače nezna ni odakle su niti ih je ikad vidio. Podjimo do „Klobučara“ i „Paklene“, ista je muzika. Koje je dakle čudo, da nam ribe danonice nestaju, a osobito „trnja“, „orada“, „cipola“ koji u zametku budu usmrćeni?

Izadjimo van Šibenskog tjesna po okolini. U „Morinjama“ dinamita svagdanje pakuje a u „Zaboriču“, „Nirinu“, „Bilome“, „Grliču“, „Hrbeli“, „Obliku“, „Maslinoviku“, „Dvina Sestricama“, „Tiatu“, „Prviću“, „Lupcu“ kraljuje, dok na „Dvanjci“ zna puknuti i pod ladju čuvara svetionika, a u Žiriji pod financijalnom ladjom. Ovo su neoborivi dokazi, a za njih znadu i vlasti. Pa što uza sve to? Mi smo svjedoci, da je lučka vlast u Šibeniku sa dokazima u ruci osudila jednog dinamitara, koji je od oružnika uhvaćen bio na 14 dana zatvora, dakle maksimum onoga, što može da daje, ili 200 K globe, a sud ga je riešio, a tako i pomorska vlada; a to sve s tobožnjim pomankanja dokaza, da bi on baš bio bacio dinamitu.

Koliko su pak dinamitari okorili u svom znanu budi nam dokazom i ovaj primjer. Lučkoj vlasti u Šibeniku bilo je dojavljeno, da je X. prodavao ribu od njega ubijenu dinamitom u Prviću. Pozvan na opravdanje kleo se je i priklinjao, da nije bacio dinamite. Za vrijeme cielog ispita držao je ruku desnu odzadu pod gnujem. Upita zašto drži ruku sakriveno reče: „Sram me je pokazati ju“? A zašto? Jer je sakata“, a uslied, koje holesti su ti odipali ruku? Odgovorio je bio: „Odkinula mi ju je dinamita“. I ovaj nesrotinjak još se nije osvestio. On još i danas vrši svoju. Dog mu je odzudo ruk, al on se služi zubima, za podražanje dinamite dok ju ne upali, a ljevica mu je desnica za bacanje u more. Noretba ni da kažemo, kako je ovaj nesretinjak skupio oko sebe četu „mularije“ koja na svaki njegov mig pazi i na dati znak vrši ono što ih je naučio.

(Sliedi).

»Van s učiteljstvom iz Arbanasa«.

Mislili smo, da ćemo u drugom dielu članka „Hrvatske Krune“, koji se ovim pitanjem bavi, naći na bolji „stoff“, nego li je bio ovaj u prvome dielu. I za to smo obećali, da ćemo člankopisica sliediti do kraja, uvjereni, da u ovoj stvari, svjestni svoje po-

svemašnje superiornosti relativnih i apsolutnih razloga, možemo biti neizerpiljivi u dokazima, pa tako pobiti i najsmljelije njegove obješkije. Ali tvrdnje g. člankopisica nisu niti obješkije, već nešto, što mi ne možemo shvatiti, t. j. ne znamo, kako se je u obće moglo izići u javnost s onakim razlaganjem.

Svugdje je običaj, da se proti nekim navodima i argumentima za dobru obranu stvari iznose protivni, ali jači argumenti, inače se na one iznesene mora po zdravu razboru pristati i priznat ih neoborivima. Člankopisac „Hrvat Krune“ ne samo što nije toga učinio, već je izašao na sriedu s takovim — da tako rečemo — razlaganjem, koje ne će nikoga, a najmanje pak nas uvjeriti. Očito je, da mu nije do toga, da nas pobije, jer to i ne može, već da mu je najviše do toga, da razvlačimo pisanje o ovom predmetu dade vremena poznanim čimbenicima, kako bi pitanje o premještanju učiteljstva odgodilo *ad calendas*. To mu je glavna svrha, a mi ne znamo, koliko je to pametno i ozbiljno, kad se radi o stvari tako važnoj i tako opravdanoj, kao što je ova o premještanju učiteljstva iz Arbanasa.

Mi smo utvrdili i dokazali, da je ne samo učiteljstvo, već i najopravdanije njesto za učiteljstvo Šibenik. Dok mi to tvrdimo i dokazujemo, s nama i svi oni, koji znadu zrelo i pošteno misliti, člankopisac nam „Hrvat Krune“ izlazi kao nekakav „Deus ex machina“, pa nam veli, da se namještanje učiteljstva u kakovu varoš ne bi smjelo s mnogog gledišta begenati, te da se za to učiteljstvo ne bi imalo premještit ni u Knin, ni u Drič, ni u Sinj, ni u Vrliku. — Ma tko je ikada što takova i pomislio? Kad bi što takova tko imao da predloži, bio bi naprosto *minus habens*, jer bi ondabio opet bolje, da učiteljstvo ostane, gdje je — razlike ne bi bilo nikakve. Ne znamo, kako se u obće moglo što slična i nahrliti.

Ne begenjajući dakle člankopisac ono, što nitko pametan ni promislilo nije, veli dalje da bi premještanje učiteljstva, u južne gradove Dalmacije bilo neprikladno radi kamenitog zemljišta, te da bi ostalo da ga se premjesti u Šibenik ili u Spljet.

To je prvi put u oba članka, što člankopisac napokon spominje i Šibenik. Ali, kad je i sam, pruznužen nestašicom boljih dokaza, do toga došao, odmah je i opet hotio da paralizira svoj savod izticanjem nekakvog proleterijata naobražene ruke. Tko ima dva zrna soli u glavi, prosudit će namah, da je to izticanje koliko svišeno, toliko i neosnovano.

Kad bismo morali ići za tim, da zapriječimo taj „umni proleterijat“, onda bismo mahom morali zatvoriti sve srednje škole u obće ili ograničiti broj onih, koji će da ih pohađaju. — Ali to je i u neustavnoj državi nemoguće, a kamo li u ustavnoj! Na obrazba je slobodna, i ne dao Bog, da bi bila ikad više ograničena, kao što je bila u barbarska vremena. Narod samo prosvjetom ide k slobodi, a bez prosvjete je rob. — Umni proleterijat nije inače nikakvo zlo u jednome narodu, koji ima još da steče svoju slobodu, da pače to je vrlo dobar element, koji u kritičnim časovima znade više uraditi i izproslovati, nego li svi oni, kojima je osiguran obstanak i koji po tome zaziru od borbe.

Ovo smo morali onako u obće reći, a napose pak utvrditi čemo, da u Dalmaciji, kako danas stvari stoje, nije se bojat od proleterijata među učiteljskim kandidatima, jer pokrajina ima još mnogo i mnogo potrebe od njih. Toliko je još tih mjesta, osobito po našem zapuštenom zagorju, koja vape puku školu, a o tome smo se najbolje mogli osvjedočiti iz zadnjeg oficijoznog izvještaja o stanju našeg pučkog školstva.

Ako pak s vremenom broj mladih učitelja bude prekomjeren, lako će se tome doskočiti, t. j. ograničit će se broj učiteljskih pripravnika i ono tobožnje zlo, kojega se člankopisac „Hrvat Krune“ toliko straši, bit će najjednostavnije uklonjeno.

Ovo smo morali kazati, kad je iznesena takova bojazan. Nego, upitat ćemo g. člankopisica: zar sve ono, čega se on boji, ne bi moglo jednako biti s vremenom, i kad bi učiteljstvo ostalo u Arbanasima? Zar on ne vidi ili ne zna, da i tamo od godine do godine raste i raste broj učiteljskih pripravnika? — A zašto? jer je do sad bio nauk odnosno vrlo kratak, jer su svi pripravnici više ili manje stipendiirani, i jer je u učiteljstve internat, u kojemu su svi po sebi troškovi za odijevanje dobro ograničeni. — Kad bi se učiteljstvo diglo iz Arbanasa, uz četiri — odnosno pet — godišnji sada ostojeci tečaj, uz uknuće internata i uz redukciju stipendija broj pripravnika bio bi unapried uvijek manji, nego li će inače biti, ako učiteljstvo ostane i nadalje u Arbanasima.

Prigovorit će nam se, da bi, n. pr. kad bi se učiteljstvo premjestilo u Šibenik, bilo dosta tih pripravnika iz samoga Šibenika. Ne obzirujući se na to, da bi se taj prigovor mogao odmah pobiti s razlogom, što već u Dalmaciji imamo drugo t. j. žensko učiteljstvo u Dubrovniku, koje prima na nauk najviši broj pripravnika iz samog Dubrovnika bez ikakva gotovo uštrba za druga mjesta u pokrajini, reći ćemo i to, da bi to baš s mnogog pogleda bilo baš dobro,

jer bi se tad moglo s takovim pripravnicima i pri prijemnom izpitu i preko nauka postupati, kō što se mora, t. j. bez raznih ozbiha, što inače u Arbanasima, uz svu savjesnu pravdnost profesora i školskog nadzornika nije uvijek u toj mjeri moguće kad se uzme u obzir, da tu dolaze većinom mladići i iz dalekih mjesta pokrajine, a k tome i iz siromašnih, tužnih obitelji, koje jedva čekaju, da im sin postane učiteljem! —

Nama se čini, da već nije potrebno ići dalje ovakvom obranom najopravdanije i najpriznatije stvari. Uza sve to, ako bi se tko našao, te bi nas još bito smestio u našem nastojanju oko premještanja mužkog preparandija iz Arbanasa u Šibenik, mi će mo biti uvijek spravni na tetiku, da obranimo do skrajnosti naše škole pravdnost stanoviste.

Ufamo se, da poslie svega ovoga, što rekomo, takovih više ne će ni biti, dapače, da će cio naš pokrajinski novinstvo učiniti ono, što na žalost nije do sad učinilo t. j. da će se pridružiti k nama ne samo u pokliku: „Van s učiteljstvom iz Arbanasa“, već i u opravdanom našem predlogu, u našoj želji, da ono bude premješteno u Šibenik.

Samo tada bit će i Šibeniku učinjena pravica, a s pravicom i moralna, a donekle i materijalna korist, dak je sve do sada uvijek bio zapostavljen, da se ugodi i koristi njegovim susjedima: Splitu i Zadru. — Šibeniku nije žao, kad Split i Zadar što dođu, samo nek on ne ostane uvijek pepeljokom. A do sad je u istinu takav bio; to najbolje dokazuje činjenica, da u Šibeniku nema ni danas nijedne srednje ili strukovne škole!

Tko će dakle biti toliko sebičan i tjesnogradan, te mu odkazati i pravo na to, da se u nj premjesti mužki preparandij iz Arbanasa?

Ko što se javno ne bi sigurno usudio nitko to učiniti, mislimo, da ne će ni tajno. Svaako tajno rovanje u ovom pravcu izazvalo bi naš opravdani gnjev. Jer kao što nam je milo braniti i zagovarati što je pravo, tako nam je dužnost žigosati sve, što je nepravo.

Financijsko-ekonomsko stanje Rusije i Japana.

U posljednjem broju uvaženog „Tršćanskog Lloyd“a g. P. Uzelac brojanjem podataka dokazuje, kakovo je financijsko-ekonomsko stanje ove godine u Rusiji, a kakovo u Japanu. Svravnjivanje tih podataka jako je interesantno, osobito sada, kada se od dana na dan siplju svakojake klevete od strane ruskih domaćih i vanjskih neprijatelja, a osobito od strane židovsko-spekulativne burzanske štampe, koji se svi na najzlobnjivi način trude, da diskreditiraju, onalovaze i u lažnom vidu predstavte financijsko-ekonomsko stanje Rusije. Uslied te nedostojne igre ruska je vlada naša shodnim, da u zvaničnom listu ministarstva finansijske i trgovine objavi stanje ruskih financija, kretanje ruske izvozne i uvozne trgovine, promet ruskih željeznica i uloženi novac u ruske štedionice i to od početka ove godine do 1. svibnja. U isto doba svravnjuje se tu ovaj promet i kretanje sa istim radom kroz prošle tri godine. Odatle proiziđe, da uza sve nepovoljne poznate prilike rata i unutrašnjih nemira, dohodci ruske države nisu bili manji, da je trgovinska bilanca bila povoljna, da je se promet na željeznicama brzo oporavio, da je šteta nedoknadjena, a razlika od prošlih godina već izravnamo.

Iz svih tih podataka vidi se, da je kroz prva četiri ovogodišnja mjeseca dohod ruske države bio veći neg lani za 61 milijun rubalja. Dohod željeznica veći je za 11,900,000 rubalja. I u izvozu i uvozu opaža se velik prirast, ukupno za vrijednost od 15 milijuna rubalja. U državne štedionice uloženo je ove godine pet puta više nego lani, a u banke 14,500,000 rubalja preko lanjskoga.

U državnoj banki bilo je prošle godine na 1. lipnja 903,000,000 zlatnog novca, a ove godine u isto vrijeme nalazi se 1100 milijuna rubalja zlata, pa toliko ima u prometu u banki novčanica, koje su podupno s gotovinom u zlatu pokrite.

Ruska država ima sad veliku svotu novca u stranim bankama, s kojim će moći za pune dvie godine podmiriti sve svoje potrebe i odgovoriti svim svojim obvezama.

Vidi se dakle, da sa financijsko-ekonomske prilike Rusije vrlo povoljne, da su po tome glasine slavofoške štampe kroz zlobne, jer ni približno nije onako, kako to one tvrde i grakuju, a to će sigurno svakog prijatelja Rusije obradovati.

Ista štampa znade često uzrisivati Japan, iznositi njegovo povoljno stanje poslie rata s Rusijom, ali zaboravljajući dakako iznieti podatke, jer oni sasna drukčije govore.

Japanci su poslie rata doživili dosta tih iznenađenja i okusili silu nepovoljnih posljedica.

Japan je u tom ratu moralno mnogo dobio, ali se je financijski i ekonomski za dugo zarobio, a što je najglavnije, podpao je u zavisan položaj tuđih povjericu, za koje mora raditi, dok odplati dug, za

koji je založio sve glavne prilode, a za koji mora plaćati ogromne kamate tako da će državi ostati malo ili nimalo za druge potrebe.

Japan je za rat potrošio što u izdatku što u dugu 5 milijarda franaka. Za tu veliku svotu mora da Japan plaća samo za vanjske zajmove više od 500 milijuna godišnjih kamata i odplata, dok je prije rata cijela državna obveza iznosila samo 135 milijuna franaka.

Državni proračun iznosio je prije rata nešto 1000 milijuna franaka, a ovogodišnji iznosi 2475 milijuna t. j. 2½ puta više nego što je bio. Japan nije se proširio ni za korak zemlje, od koje bi imao prihoda, pače imat će s okupacijom kvantunskog poluotoka mnogo više troškova. Mančurska željeznica bit će Japanu također pasiva.

Od ukupnog državnog dohoda ostaje Japanu jedva 800 milijuna franaka za razne potrebe i poslove. Uvedeni su monopoli duhana i soli. Dohodi i željeznice pa i dohodi carinara založeni su, a porez se plaća gotovo na sve.

Izvozna i uvozna trgovina poslie rata u Japanu se je pogoršala.

Novčano stanje japanske državne banke vrlo je nepovoljno. Japan je do sad zadužen za 11½ milijarda franaka čistog državnog duga.

Sad se tek vidi, kako jedno stoji Japan i što mu je donio slavodobitni rat, koji je ošteti i Rusiju, jer je i ona potrošila, ako ne više, ali manje od Japana, s razlikom da Rusija ima u svemu povoljnije prilike. Rusija ima veliku proizvodnju zlata, ima prostrane zemlje, ima velika državna dobita, u Rusiji sve je u razvitku, u napredku i u budućnosti; ona će se lako oporaviti.

Kako će ipak u budućne biti s Japanom, koji će morat prije li kasnije da izdrži još jedan veliki rat, ne možda s Rusijom, već s velikim evropskim političko-gospodarskim i vojničkim savezom, a možda i sa svojom saveznicom Englezkom. Englezka je dala Japanu zajam od prilike onako, kako što je nekad davala Ruskoj, dok ju nije financijski i ekonomski zarobila.

Javno mišljenje u Evropi većinom simpatizira s Japanom najviše s toga, što su Japanci u ratu s Rusijom postigli uspjeh i tobože potkuli Ruse. To javno mišljenje hvati sve što je japansko, ali kao da ne zna, da se Japanci nalaze u dobrom ogrtaču, ali u trošnoj koži, koja će im doći na pazar, a kupit će ju njihovi prijatelji Englezi, jer su ju već založili: Njihova žilavost i oštroumnost malo će im šta pomoći, kad im financijsko oslabljenim zaprijeti novi neprijatelj.

Koga svrbi, neka se češe!

Prošle subote i nedjelje imali smo u našem kazalištu dvie operne večeri. Pjevalo je troje članova ruske carske opere gđ. Kostantin Terefjevič Serebrjakov Basista, Nikola Matvijevič Saonov tenorista, i gđ. Lidija Kostantinovna Serebrjakov, sopran, uz pratnju mjestnog maestra g. Petra Zulianovića. Mi smo ove koncerte bili najavili u prošlom broju našeg lista i preporučili občinstvu, da što brojnije na njih pristupi.

Programi obaju koncerta bili su baš birani. Pjevači su pokazali, da su pravi umjetnici, najskoli basista Kostantin T. Serebrjakov, koji je zacarao slusateljstvo jačinom i sladkoćom svojega glasa, svojom izvrsnom, gotovo nenadkrijivom školom i majstorskom interpretacijom. Gosp. Safonov ima krasni, svjež tenorski glas, a gđ. Lidija Serebrjakov, kao učenića svoja oca Kost. Serebrjakova dokazuje svojom dotjeranom školom i malolijepošću svoga glasa, da će bit s vremenom dostojna svoja velika učitelja. Ovakv su nam izvrsne sile pružile prigodu, da se nadivimo klasičnim kompozicijama jednoga Glinke, Čajkovskoga, Dragomislavskoga, Grotzy-a i Rimskog Konzokova, a ne učinise s manje, da nam predstavte vrline i čare drugih glazbenika kao što su Bizet, Gounod, Mozart, Tosti, Campana i Rubinstajna, pa i naš omiljeni Zajc.

To su bile dvie večeri pravog umjetničkog uživanja, a i naš maestro g. Petar Zuliani osvjetao je sebi lice svojom kroz dotjeranom pratnjom na glasovinu, tako da su se vrlo ruski pjevači više put s udvijenjem izrazili o njemu, o njegovoj vrijednosti i njegovoj velikom glazbenom talentu, kakva je inače teško naći i u većim evropskim središtima. I doista g. Zuliani — a prima vista — uspio da bez ikakva zapinjajanja prati ruske pjevače u najtežim komadima njemu dosle nepoznate glazbe kao što je n. pr. bila ona ruskih komponista Glinke i Dragomislavskoga.

Druge večeri na ponovna burna pljeskanja razdraganog občinstva gosp. K. T. Serebrjakov morao je poslie „Varjaskog gosta“ iz opere „Sadko“ od znamenitog muziciste Rimskog Korzakova odpjevati jedan komad izvan programa. Izabrao je glasovitu Schumannovu baladu „Iva Granadina“ po riečima H. Heine-a, koja je poznata u cielom obrazovanom svijetu radi svoje divne, onomatopoeične koncepcije. Gosp. Serebrjakov divno ju je znao interpretirati i bilo je,

kao da se čuju koraci vojske, topoti konjski, kao da se čula i vidjela prikaza Napoleona i izdišući glas ustalih granadira uz pokrik: U smrt za Francuzku!

Isto je tako g. Serebrjakov bio nenadkriljiv prve večeri u ulozu ludog vodeničara u „Rusalski“. Tu se je pokazao ne samo umjetnikom u pjevanju, već i umjetnikom u glumljenju. Ulogu luđaka odigrao je uprav vještacki.

Ali što da duljimo s ovim iznanašnim vrлина ruskih pjevača? Bit će dosta, ako ćemo da ne čemo nikad zaboraviti uživanje, koje nam pružise, i da će nam njihovi krepki, divni glasovi ostati uvijek duboko u srcu.

Nego, kao što ne čemo njih zaboraviti, tako ne čemo nikada zaboraviti na onu lošu, vrlo lošu svjedochu, koju je o sebi dao naš grad ovom prigodom.

Kazalište je obje večeri bilo, možemo reći, upravo prazno. Ona grdna, zazorna praznina rječitim je dokazom druge velike praznine, — praznine osjećanja i poimanja kod naše inteligencije za sve ono, što je ne samo lijepo i uzvišeno, već i za ono što je nama bliže, što je gotovo naše. — Žalostni je to dokaz bio naše ubitačne apatije, iz koje se ne znamo trgnuti ni onda, kad će da trpi naš osobni i građanski ponos.

Jest, naši su veliki rodoljubi, naši slavofili, naši Hrvati i Srbi voljeli te dvije večeri sjediti negdje pred kavananom, seteti ili gledati cinemograf i slušati ciganske pjesme, ili čak ugoditi svojim gospođama, kojima se ne rači ta slavenska pjesma, najskoli pri ovoj ljetnoj vrnici, nego doći da slušaju i da po svojoj dužnosti podpomognu ruske pjevače, i to takove pjevače, kakovih će se kasno više u Šibeniku moći imati. A i naše činovništvo! Gdje je ono te dvije večeri bilo?

Eto u čemu sve sastoji taj razvikani naš patriotizam, to naše svjedeno naglašavanje slavenskog bratstva i solidarnosti!

Jedna je oštra, ali skoro opravdana riječ, koja nam se pri tome kida iz prsiju, a ta je: Sramota!

Dà, sramota! Jer kod nas znadu bit puni cirkuši, pune arene, gdje predstavljaju marionete, pune kazalište, kad dodju kojejkakva operetna družina, radi kojih bi se inače morali stiditi, ali kad u kazalište dodju braća naša, kada dodju umjetnici svjetskog glasa, onda bez napomene agitacije nema u kazalištu slušateljstva. — Razumijemo, da agitacija kod nekog težaka ima još smisla, ali da se inteligencija, ali da se činovništvo mora bodriti i turkati, to je grieh neoprostivi, to je dokaz, da ne znamo same sebe štovati, da ne znamo zagrijeti za ono, što nam mora bit milo i sveto, naročito u slučajevima, ko što je bio ovaj od prošle subote i nedjelje; to je dokaz, da nismo kudei djelom i vanjskim načinom potvrditi ono, čim se inače uvijek znamo hvalisati, t. j. da je ova zemlja, ova pokrajina najslavenskija, da je prema tome čelo naše države, čelo naše nadmetanje u stanovitim časovima i prilikama samo puka i zalostna fikcija.

Ovo smo morali da rečemo i sad i kad smo rekli, kao da nam se odvalio težki kamen sa srca. Jest, jer ako nitko u sebi nije očitio težinu stida, da ne rečemo i srama za čelo naš grad, očajem ga mi one dvije večeri, pa dok nam jedvaška kličkala od dragosti i oduševljenja s velobne naše pjesme, srece nam je u isto doba kvarilo, gdje ima još bezbroj onih, koji tu pjesmu ne shvaćaju, koji tu pjesmu ne znadu čieniti ni ljubiti!

Ne znamo, hoćemo li ikad više morati da ovakova štia rečemo, ne znamo, hoće li ove naše oštre, ali preiskrene riječi ištia djelovati, jer je apatija ove vrsti toliko, da se ne da izličitii samo su nekoliko ozbiljnih riječi, ali što znamo i što je sigurno to je, da ne čemo nikada zavrediti ime svjestnog građanstva nit štovanje naprednog svijeta, kod budemo živjeli ovako hladni, mlhovani i inokosni.

Treba da budemo u svemu ljudi, a da od ljudi budemo čienjeni i uvaženi, a ne samo u njemkim prigodama, kad nas već nužda, neprijatelj ili čak i interes nagne, da se maknemo.

Rekosmo!

NAŠI DOPISI.

Benkovačka okolica *

(Krasna Ažda „C. K. Ekonomičnog Ureda“ u Biogradu) — Jedan od najviših umeta, što meta ova mošnjak narod, jest bez sumnja „C. K. Ekonomični Ured“ u Biogradu; koji danas više narod ubija i odire, nego li su ga u prvo vreme turci ubijali i odirali. To je pravi smet, koji je umeo mnoge i mnoge kuće po kotaru pravdajući se s njima i otimajući ih njihovu vlastitu plemenitinu. Ima zemalja, koje niko živ ne pamti da su njihove bile, a „C. K. Demanij“ se snijma zapravdaj, pa goni i goni i napokon dobi tu zemlju i nagni jednog gospodara te zemlje na velike troškove, koji ga ubijaju, da se više nikad ne može u napred priditi. Pravde koje vode radi dohodaka, uprav su kao i u staro vrijeme kad

su vlastela svako čudo od jednog kmeta činila. Tako ti „C. K. Demanij“ znade učiniti pravdu za 1 litru kuruzi, za dva, tri kumpira za šaku maslina itd. Ajde radi toga ni po jada, da oni ne znadu i na krivo još šta učiniti! Može njima čovjek i predati dohodak a oni ga pravdaju, kao da im ga ni predao nije. Bude gdjekad čovjeku zemlja na petu, a oni mu je na silu metnu na četvrti. Ovo su sve česti slučaj, na koje jedni naš kotarac često nemilo uzdane, a i suzom omakne... Pa da to nije čudo jedno? Ovo je jedna pripovied u današnjem vjeku svietla i prosvjete! Pa da je od koga, — nego od jednog „C. K. Ekonomičnog Ureda“!???

Rekao bi tkogod, da je ovo nevjerojatno, ali se taj vara, jer ovo dobra dokaza, da potvrdi istinu i da karakteristiše „C. K. Ekonomični Ured“!

Nekidan na 19 o. m. bila je pravda na Benkovačkom Sudu mnogima što, tobože da nisu predali dohodak. Tu se je vidilo da su uprav za ništa jednog kmeta potezali i na trošak nagonili i vidilo se je da su ga krivo tražili, jer mnogi su pravi ostali, jer „Johodak jedan put predali, pa ne mogu drugu...“ Sreća, da su ti ljudi imali potvrđnice, da su ga predali, jer inače morali bi i drugi put ga predavati i to gorko, jer je onom naopako kom Demanij peti učini... E pa koliki jadnici te „recevud“ izgube, pa opet po drugi put dohodak plaćaju, koji ih sa velikim troškovima uprav u pojmu ubije...? Iz ovoga se najbolje vidi, što je „C. K. Ekonomični Ured“ u Biogradu. Ova njegova djelovanja ni su od jučer, odavno na nije jedni narod uzdiže, — pa se čudimo, kako se niko proti onom „velikom narodnom umetniku“ ne digne...? Gdje su obćine gdje zastupnici? Zašto se oni proti ovom biću ne dignu? Zašto zastupnici kotara ne proćešu se kroz narod, pa bi vidili što od njih Demanij radi! „C. K. Ekonomični Ured“ u svom zlom djelovanju prevrće je mjeru, pa bi trebalo da se svi mogući faktori proti njemu dignu jer on narod već smeta i umete...

VIESTI.

Iz građanstva nam se opet tuže na nedovoljnu službu stranaka kod mjestnog postarskog i brzojavnog ureda. Stranke moraju još uvijek uočiti tolikim i često ponovljenim tužbama čekati po toliko vremena, dok se opreme, jer je nestašica činovničkog osoblja u ovmome uredu upravo zazorna. Nije kritični ni najmanje činovnik, jer oni dosta obavljaju što moraju uprav velikim trudom i pravom prilježnošću, ali uz svu svoju dobru volju ne mogu nikako da udovolje velikom broju stranaka, koje su primorane doći u ured i koje opravdano traže, da budu opremljene što je moguće brže. — Kritični je nadležnu postarsko-brzojavnu vlast, e. k. ravnateljstvo posta i brzojava u Zadru, koje upravo nevidnom indiferentnošću prelazi preko svih ovih nebrojenih tužaba i koje ne će da prizna, da se postarsko-brzojavnom uredu u Šibeniku moraju absolutno dodieliti još nekoji činovnici. Niti je humanitarno niti je u obće dozvoljeno naprtiti na ledja dvojice trojice ono, što mogu tek njih petorica izvršiti. Radi toga i opažamo onu grdu nereditovost, koja već ovdje svakome dozlogrdila i koje nema ni u Absiniji, t. j. da se posta, što stigne u Šibenik jutrom željezničkom oko 10 sati razdaje tekar u podne, kad se u uredu nakupe druge pošte drugih parobroda sa sjevera i s juga. — Na to smo se već jednom potučili, sada to ponavljamo, i u buduće čemo oštro paziti na ovakova pomanjkanja, da ih pak redovito budemo mogli iznositi, jer se već ne daju nikako trpjeti. — Čienimo, da nam Ravnateljstvo posta i brzojava u Zadru ne će dati više povoda ovakim općinama, jer, ako smo do sad bili i uztrpljivi i sreteljivi, ne čemo lje unaprired kraj obilatog materijala, kojim razpoložemo, da njeke stvari prikazemo u podpunoj, ali žalostnoj slici. *Inteligentni pauca!*

Drzovitost. Iz Doča (šibenskoga) stižu nam tužbe na ponašanje talijanskih radnika i u obće onih namještenika, koji služe kod tvornice Karbida u Crnici. Oni znadu grditii, crniti, ružiti našeg domaćeg čovjeka, osobito težaka, a pri tom ne ustručavaju se ni najmanje vriediti i njihovu narodnost, nazivjuć Hrvate imenima, koja samo njima pristoje, kad su toliko bezobrazni, da ne znaju barem biti suzdržljivi u svojoj prirodjenoj im mržnji prema našem narodu. Oni ne uvidjaju, da se sad nalaze okruženi od tog naroda, koji, ma koliko dobar u sebi i pun stovanja prema svakome, ima također granice svoje uztrpljivosti. Što je pak najžalostnije jest to, da se i njeke tobož civilizovane gospodice u Doču, koje se drže kao nekakve Talijanke, znadu pridržiti tim dušnjacima u uvjerdama proti našem težaku. Sve se da podneti do neke mjere, ali kad prevrši, onda mora da dođe do ozbiljna sukoba. Neka to upamte delije, kojima ovo poručujemo. Obzanjen, spašen!

Gdje je novi nastavni školski red za naše pučke škole u hrvatskom tekstu? Ovako moramo da zapitamo stariju školsku vlast, upozoreći od naših učitelja iz pokrajine, koji nam se tuže, da ga

Još ni do danas nisu primili. A treba znati, da je taj nastavni red izišao u njemačkom (*dakako*) izvorniku već otprilice nekoliko mjeseci, da ga talijanske škole u Cislitaniji, pa i „Legine“ u Dalmaciji, posjeduju već od dva mjeseca; a hrvatske škole, hrvatski učitelji još ne znadu, što je sve nova u tom ovom školskom nastavnom redu! Čudo božje, da nisu još upravama naših škola poslali njemački original, da ga učitelji samo prevedu ili proćvađu! No, pošto to nisu mogli, — vi, hrvatski učitelji, — vi „škobe“ čekajte!

Ušuljao se u ladju. U prošli ponedjeljak oko 12 sati u noći nepoznati zlikovac ušuljao se u ladju „Galico“ što je bila privezana uz obalu. Most je bio bačen, jer momčad legla na počinak. Od jednom se začu glas: U pomoć, lupež, lupež! Sviet, što je sjedio pred kavanom „K česmi“ skoči, a uz to pripisio i redar Čuček i skupno uhvatiše zlikovca. Uz njega nadjose četiri satnika i nešto novaca. Jedan sat je bio odmah prepoznat i pripada brodu „Sv. Roko“ iz Trpnja. Zlikovac je bio do sada dva puta u Koparskim tammicama. Veli da se zove Izgoda i da je rodom iz Splita, ali mu nitko ne vjeruje ni imenu ni mjestu rođenja. Iz obćinskih poveljen je u suške tammice.

Palto diete. Na 1 t. mj. oko 8 sati jutrom pala je s drugog kata kuće na pločnik u Varošu četirigodišnja kćer Frana Jose Stošića Andrijaša. U padu udario je u električne žice, a odatle u rame jedne žene, a onda na pločnik.

Pravo je čudo, kako je diete ostalo sasvim neozleđeno.

Izlet splitskih težaka. Čitamo u raznim novinama, da se splitski težaci spremaju na izlet u Šibenik na 12 t. m. U koliko smo mogli doznati do sada se o ovom izletu ne zna u Šibeniku ništa, a i Uprava kotarske gospodarske zadruge ovo nam je potvrdila.

Na proštenje. Na dva t. m. t. j. na dan „Gospoje od Anđela“ dovrtilo je u grad mnoštvo bogoljubnoga svijeta, da primi oproštenje, Bogoljubnosti su se držale u Crkvi sv. Frane i sv. Lovre.

Vrstan fotograf. Naš mještanin gosp. Krsto Mattiazzi, fotograf, već nas je više puta iznenadilo svojim vrlo uspjelima radovima, osobito onima u velikom, naravnom formatu. Te su nas slike svaki put do više utrudjivale u sudu, da je g. Mattiazzi stručnjakij vještak, koji teži neodljivo za usavršenjem svoga ukusa i tehničke spretnosti. U zadnje doba ukrao je našu glavnu ulicu posebnim velikim zidnim izlogom, gdje je iznio na uvid građanstva svoje lijepe, uspele radje. Ove nedjelje izpunio je taj izlog novim slikama, koji zaustavljaju svakog prolaznika i koje opet potrdjuju vrline i napredak ovog fotografa-umjetnika. Osobito je to dokazao krasno uspjelom slikom gospođe Alačevićke, koja izvedena u naravnoj veličini, izazivlje pravo nudiženje koliko radi povesmašnje identitnosti. toliko radi fine, usavršene izradbe. Gosp. Mattiazzi čestitamo na liepom uspjehu! To je ujedno za nj s naše strane i najljepša preporuka.

Primli smo sa zahvalnošću:

1. broj „Dalmatinskog Težaka“. Sadržaj mu je dobar. Početak zadovoljava, pa neka taj list i unaprired bude što vjerniji tumač naših silnih poljodjelških i u obće gospodarskih potreba, neka bude ono, što je jednom kod nas bio „Gospodarski Pončnik“ pa će biti susrećen s ljubavlju od našeg puka i od svih, koji se za naše gospodarstvo zanimaju.

Katarina, kraljica bosanska — spjevao Dr. Fran Binički, epska pjesma u 5 dijelova: 1. Smrt kralja Tomasa, 2. Tuzni glasi, 3. Obsada, 4. Izdajca, 5. Oporka. Na početku je pjesma posvetnica. Cielu se knjižnica čita s nasladom.

Vjenčanje. Narodni zastupnik na car. vieću gosp. Dr. Juraj Ferri vjenčao se ovih dana u Beču s odličnom gospođom Milkom Zohar. Naša srdačna čestitanja!

Iz Bogomolja. Nazad nekoliko dana bila je imenovana stalnom učiteljicom Franjka Štambuk pri ovoj dvorazrednoj pučkoj učionici. Pri otvru natječaja, natjecala se jošter jedna učiteljica, koja nije uspjela. — Na obće čudo, dne 20 ovog mjeseca bila sjednica mjestnog učion. Vieća — naravno uslijed moljavanja ove prve učiteljice i pristranosti nekih članova. Istaklo se, kako bi želili, da dotična učiteljica bude ipak određena za Bogomolje mjesto mužke sile!!

Ovome se ipak nije čuditi, kad po našim selim bivaju većinom članovi m. j. učion. Vieća seljaci, koji nemaju pojma o svojoj zadaći. Da bi sva mjestna Vieća ovako shvaćala stvari i predlagala, čem bi onda učitelji?

Nadamo se, da viša školska vlast ne će dati važnosti neumjestnim željama ovdješnjeg mjestnog učion. Vieća.

Iz Splita primamo: Naša obćina započela je radnju na obali i da ne bude više blata i zato ulaže glavnicu od tisućak kruna, samo za jedan dio obale, i to za probu. Uvjerjavaj nas mnogi, koji se u posao razumiju, da ta radnja ne će u obće zadovoljavati, jer da će i poslie ostati na obali blata za 20 cm. debljine. Najuputnije je za to bilo prije nego li se

započela radnja, pitati mnenja raznih stručnjaka, pa po stalnoj, sigurnoj osnovi izvesti ovo uređenje. Svakako hoće je bilo, da se je ta svota upo trebila za kanalizaciju po Varošima, koja je prešnja njegova obala.

Znamo da će nam se odgovoriti, da se tome hoće mnogo novaca, ali se može svake godine po malo napravljati, jer u jedan put teško je sve urediti.

Čuje se da Zamboni i Stock odlaze sasvim iz Splita, jer da im se ovdje ne dolazi u susret koliko bi oni htjeli. Isto se čuje i o gosp. Morgurgu.

Tako će radnici, koji su radili u njihovim tvornicama, a ima ih do tri stotine, ostati bez posla. Hoće li se naći domaći ljudi, da takove ili druge tvornice podignu? Teško, jer kod nas nema poduzetnog duha.

Požar. Jučer oko 1 1/2 sata po podne u ulici sv. Duha zahvatila je vatra najrivo kuću Vice Gojanovića, a onda i susjedne dvie kuće Mate Cvitanovića. Na prvi znak požara dotrčase odmah mjestni vatrogasci i drugo građanstvo. Uspjelo je ograničiti vatru, tako da je samo kuća Gojanovića i jedan dio Cvitanovićeve izgorio, a drugo je samo dielom oštećeno. Sreća da se je to zbilio obdan, inače u onoj tjesnoci i uz trošnost kuća bila bi šteta daleko veća. Osjegurani je bio samo dio izgorjelih kuća, dočim drugi, koji ne osjegurani ni kuće ni pokućstvo, imat će naravski veliku štetu. Ovom prigodom još jednom preporučujemo svima i svakomu, da svoje posjede osjeguraju proti požaru.

Nije istina što „Dalmata“ donosi u svom zadnjem broju, da tobože oprovrgne našu viest o onome zadržokome junačini, kojega su naši težacki momčići razoružali. Niti je on išao na pivu, jer je lokal u to doba noć bio već zatvoren niti je on govorio talijanski, a da i je govorio, to nije opet mogao biti povod onome, što se zbilio, jer u Šibeniku samo i jedino radi toga još nitko nije bio napadnut. Istina je nasuprot sve haš onako, kako smo mi izrekli i opisali, i ostat će istina, makar „Dalmata“ to još deset puta oprovrgao. Njegovo oprovrgnuće i izkrivljavanje u ostalome vrlo je shvatljivo u ovome slučaju.

Ubožni dom u Šibeniku bit će kako doznajemo, uređen kroz malo dana. U dosadašnjem „staroj“ bolnici, koja je nastojanjem i troskom mjestne obćine sada podupno popravljena i uređena, da nije moguće bolje željeti, bit će zaklonjeni najpotrebniji siromasi i uzdržani doprinesima obćine, društva sv. Vinka od Paula i dobrovoljnim prinosima građanstva. Služba u ubožnom domu povjerena je milosrdnim sestricama, pa je to već dobro jamstvo, da će ubožad bit pažena i njegovana, kako treba. Za ovakovo humanitarno poduzimanje ide osobita hvala upravama obćine i pomoznog društva sv. Vinka od Paula koje se uzajannim susretanjem i doprinosanjem zauzeće za ovakovu kroz plemenitu svrhu.

Uvjereni smo, da im ni građanstvo ne će zaostati!

Stanje vinograda. Do danas naši vinogradi koji nisu oštinuti flokserom, izgledaju okićeni posve zdravim grožđjem, te ako Bog podrži ovo, biti će i ove godine dobra i zdrava kapljica. Bože pomoz trudnog težaku!

Jedna preporuka. Čujemo češće tužbe iz građanstva, kako voće, koje se prodaje na obali, izloženo je po čielu dan žestokom suncu. Na taj dočiv svakojake muhe. Bilo bi stoga željeti, radi zdravlja i građana, da se osobito jabuke i kruške drže zaklonjene u hladu i da budu pokrivene. Preporučiti bi, da se obzirom za zdravlje djece naredi Čozotima, da ne prodaju dječji odrezke jabuka i krušaka. Jer što u cjelini gnjilo, nevaljano, još je više u odrezcima. Ono, što je tek za svinje, ne smije biti za ljude.

Potvrđuje se viest, da je prigodom ratnih vježaba, pod Visom, jedno oštro tane doletilo na oklopnjak „Nadvojvoda Karl“ da je tri vojnika ranilo smrtno, a više ih lako i da su tom prigodom zalupana i dva čameca. S kog je broda tane doletilo još se ne zna.

Pjevaci carske ruske opere, o kojima se bavimo na drugom mjestu, krenali su u prošli ponedjeljak iz Šibenika u Zadru. Tamo su bili prepunčeni od našeg uredništva gosp. R. Kataliniću-Jerečovu, koji im je, kako čujemo, bio pri ruci. Iz Zadra krenuli su u Trst.

Za družbu Sr. Ćirila i Metoda u Istri primilo je naše uredništvo od gosp. Pavla Kovačeva K 6 a to u počast smrti blagopokojnih Ivanice ud. Grimani, Šime Borčića i Roka Rajevića. Od Gosp. Josipa Benzona K 4 u počast smrti Matije ud. Benzon redovne Ćrgiće. Ukupno K 10. Prija izkazanih K 539:50. Sreća K 549:50. Naprijed za našu Istru!

Vlastnik, izdavalaj i odgovorni urednik PETAR PILIĆ. Tisak: „Katoličke Hrvatske Tiskarne“.

* Pod odgovornost g. dopisnika. — Ured.

